Ιόνιο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Πληροφορικής
Αρχιτεκτονική Υπολογιστών
2017-18

Κρυφές Μνήμες

(οργάνωση, λειτουργία και απόδοση)

http://mixstef.github.io/courses/comparch/

Μ.Στεφανιδάκης

CC BY SA

Ιεραρχία Μνήμης

- Ιεραρχία Μνήμης

Για βελτίωση της απόδοσης του συστήματος μνήμης (και του συνολικού υπολογιστικού συστήματος)

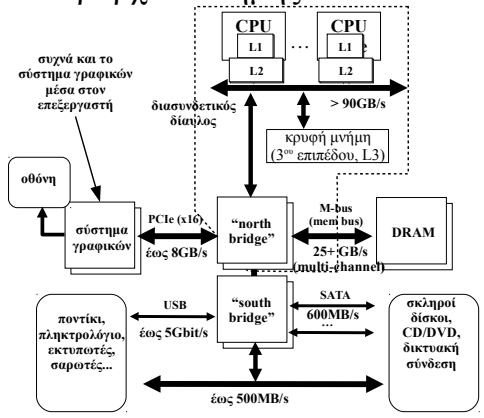

οι ρυθμοί μεταφοράς που δίνονται είναι οι θεωρητικά μέγιστοι!

Σκοπός της Ιεραρχίας Μνήμης

- Ιεραρχία Μνήμης

Για να επιτύχει τον σκοπό της η ιεραρχία μνήμης εκμεταλλεύεται την αρχή της **τοπικότητας**

- Προσέγγιση της ιδανικής μνήμης
  - Ο επεξεργαστής να βλέπει "μνήμη"
  - Με την ταχύτητα του υψηλότερου επιπέδου
  - Και το μέγεθος του χαμηλότερου επιπέδου

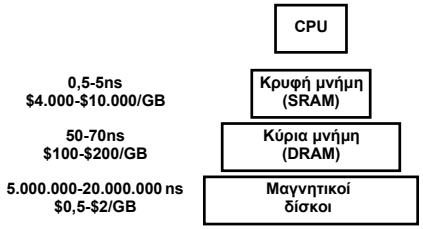

Ιεραρχία μνήμης και τοπικότητα

- Ιεραρχία Μνήμης

"ένα πρόγραμμα εκτελεί το 90% των εντολών του μέσα στο 10% του κώδικά του"

- Χρονική Τοπικότητα
  - Εάν προσπελαστεί μια θέση μνήμης, είναι πολύ πιθανό να προσπελαστεί ξανά στο άμεσο μέλλον
    - Παράδειγμα: οι εντολές ενός βρόχου (loop)
- Εφαρμογή:
  - Δεδομένα – εντολές που βρίσκονται ήδη κοντύτερα στον επεξεργαστή (π.χ. στην κρυφή μνήμη) θα προσπελαστούν πολύ γρηγορότερα

Ιεραρχία μνήμης και τοπικότητα

- Ιεραρχία Μνήμης

"ένα πρόγραμμα εκτελεί το 90% των εντολών του μέσα στο 10% του κώδικά του"

- Χωρική Τοπικότητα
  - Εάν προσπελαστεί μια θέση μνήμης, είναι πολύ πιθανό να προσπελαστούν και οι γειτονικές θέσεις στο άμεσο μέλλον
    - Εντολές προγραμμάτων
    - Δεδομένα σε πίνακες κλπ
- Εφαρμογή:
  - Εάν προσπελαστεί μια θέση μνήμης, μεταφέρονται και οι διπλανές της λέξεις στη μνήμη του υψηλότερου επιπέδου
    - Μεταφορά σε μπλοκ (πολλαπλές λέξεις μνήμης)
  - Γρηγορότερη προσπέλαση

Κρυφές μνήμες

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη

- Σημαντικό τμήμα στην ιεραρχία μνήμης
- Εξέλιξη συστημάτων κρυφής μνήμης
  - 1962: οι πρώτες ιεραρχίες μνήμης (Atlas computer)
    - Όχι όμως κρυφή μνήμη
  - 1965: η πρώτη περιγραφή κρυφής μνήμης (Wilkes)
    - Ο πρώτος υπολογιστής με κρυφή μνήμη (IBM 360/85)
  - 1968: η πρώτη χρησιμοποίηση του όρου "cache memory"
  - Στη συνέχεια:
    - Πολλαπλά επίπεδα κρυφής μνήμης (L1, L2, L3)
    - Βελτιωμένες αρχιτεκτονικές κρυφής μνήμης

Απλό μοντέλο ιεραρχίας μνήμης

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη

Οι αρχές λειτουργίας της απλής ιεραρχίας μπορούν να επεκταθούν σε πολλαπλά επίπεδα

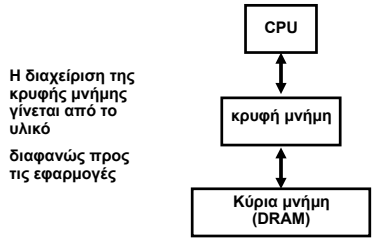

- Τα δεδομένα βρίσκονται αρχικά στην κύρια μνήμη
- Η κρυφή μνήμη περιέχει υποσύνολο των δεδομένων
- Μεταφορά μεταξύ επιπέδων μνήμης σε μπλοκ λέξεων

Αποθήκευση δεδομένων στην Ιεραρχία Μνήμης

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη

- Αποθήκευση δεδομένων
  - Τα υψηλότερα επίπεδα της ιεραρχίας μνήμης είναι υποσύνολα των χαμηλότερων
  - Όλα τα δεδομένα αποθηκεύονται τελικά στο χαμηλότερο επίπεδο
- Μεταφορά δεδομένων
  - Αντιγραφή από επίπεδο σε επίπεδο
  - Το ελάχιστο σύνολο δεδομένων που μεταφέρεται μεταξύ δύο επιπέδων ονομάζεται μπλοκ
    - Πολλαπλά bytes (πολλές λέξεις μαζί)

Αναζήτηση δεδομένων στην Ιεραρχία Μνήμης

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη

- Αναζήτηση δεδομένων
  - Ο επεξεργαστής ζητά πάντοτε τα δεδομένα/εντολές από το κοντινότερο σε αυτόν επίπεδο
  - Τα δεδομένα υπάρχουν στο επίπεδο αυτό: hit
  - Τα δεδομένα δεν βρίσκονται στο επίπεδο αυτό: miss
    - Η αίτηση προωθείται στο επόμενο (χαμηλότερο) επίπεδο
    - Όταν βρεθεί, το μπλοκ που περιέχει τα δεδομένα αντιγράφεται στο ανώτερο επίπεδο

Μπλοκ (γραμμές) κρυφής μνήμης

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη

Οι σύγχρονοι επεξεργαστές διαθέτουν κρυφές μνήμες (L1) με μέγεθος μπλοκ έως 64 bytes

- Για την εκμετάλλευση της τοπικότητας
- Όταν πρέπει να μεταφερθεί μια λέξη, μεταφέρεται το μπλοκ που την περιέχει
- Το μέγεθος του μπλοκ είναι καθοριστικό για την απόδοση της ιεραρχίας μνήμης
- Το σύστημα κύριας μνήμης έχει βελτιστοποιηθεί αρχιτεκτονικά για μεταφορές μπλοκ

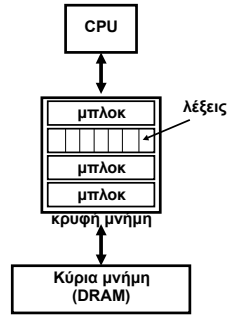

Τοποθέτηση ενός μπλοκ

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη

- Η κύρια μνήμη περιέχει πολύ περισσότερα μπλοκ από όσα χωρούν στην κρυφή μνήμη
  - Συνεπώς, στην ίδια θέση της κρυφής μνήμης πρέπει να τοποθετηθούν περισσότερα από ένα μπλοκ
    - Σύγκρουση μπλοκ!
- Πώς αποφασίζεται η θέση ενός μπλοκ στην κρυφή μνήμη;
  - Η απλή λύση: άμεση απεικόνιση (direct mapped caches)
  - Κάθε μπλοκ πηγαίνει σε μία μόνο θέση

  (αριθμός μπλοκ) mod (θέσεις στην κρυφή μνήμη)
    - Υπολογίζεται πολύ εύκολα αν οι θέσεις είναι δύναμη του 2

Άμεση απεικόνιση θέσης μπλοκ

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη

Παράδειγμα:
Block = 16 bytes
Cache = 32 blocks

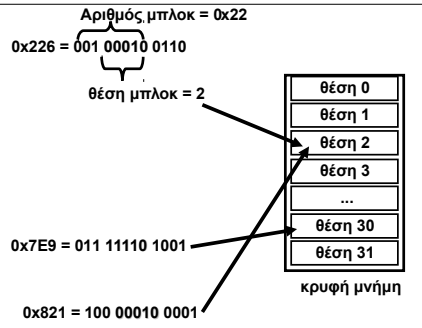

Ποιο μπλοκ βρίσκεται σε κάθε θέση;

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη

Είναι η θέση κατειλημμένη από κάποιο μπλοκ;
valid bit (V)

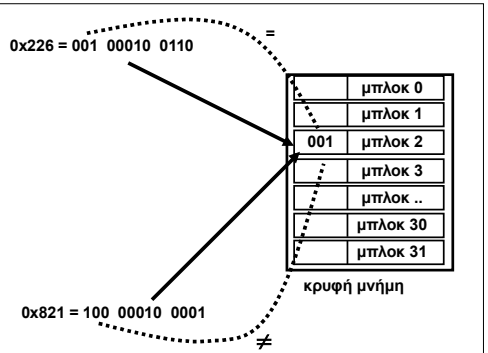

Ανάγνωση: Cache Hit

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη

Σε περίπτωση εύρεσης των δεδομένων στην κρυφή μνήμη, η ΚΜΕ μπορεί να τα λάβει ακόμα και σε 1 κύκλο

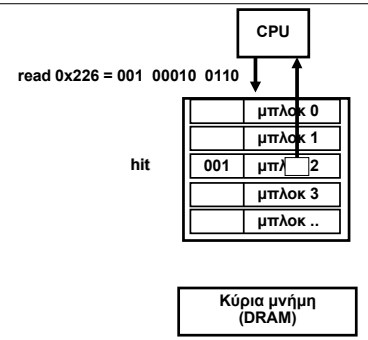

•**Αιτήσεις για ανάγνωση: εντολές και δεδομένα**

Ανάγνωση: Cache Miss

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη

Miss penalty:
ο χρόνος για την μεταφορά του μπλοκ από κύρια μνήμη και επιστροφή δεδομένων στον επεξεργαστή

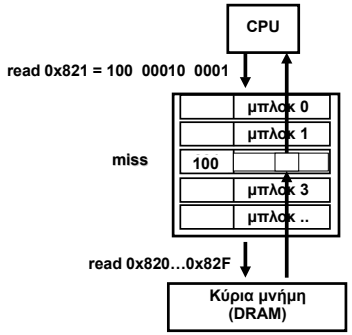

•**Αιτήσεις για ανάγνωση: εντολές και δεδομένα**

Εγγραφή στην κρυφή μνήμη

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη

Συνοχή δεδομένων:
Πώς επηρεάζουν οι κρυφές μνήμες τη σχεδίαση πολυ-επεξεργαστικών συστημάτων;

- Μόνο για δεδομένα
- Write Hit – Ενημέρωση κρυφής μνήμης
  - Η νέα τιμή βρίσκεται μόνο στην κρυφή μνήμη
  - Η κύρια μνήμη (ή γενικότερα, το χαμηλότερο επίπεδο) ενημερώνεται όταν το μπλοκ εκτοπίζεται από την κρυφή μνήμη (victim)
    - Απαιτείται επιπλέον λογική για τον έλεγχο της συνοχής των δεδομένων
    - Όλοι οι πυρήνες πρέπει να βλέπουν τα ίδια δεδομένα
- Write Miss
  - Πρέπει το μπλοκ να έρθει (ανάγνωση!) πρώτα στην κρυφή μνήμη από την κύρια μνήμη

Τι δημιουργεί cache misses;

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη
- Απόδοση κρυφής μνήμης

- Η πρώτη φορά προσπέλασης ενός μπλοκ
  - Μπλοκ που δεν βρέθηκαν ποτέ μέχρι τώρα στην κρυφή μνήμη
- Λόγω χωρητικότητας της κρυφής μνήμης
  - Η κρυφή μνήμη δεν χωράει όλα τα μπλοκ (ταυτόχρονα)
  - Μπλοκ που τοποθετούνται στην ίδια θέση στην κρυφή μνήμη, συναγωνίζονται για τη θέση αυτή
    - ανάλογα με τη μέθοδο τοποθέτησης
    - ακόμα κι αν άλλο μέρος της κρυφής μνήμης είναι ελεύθερο...

Χαρακτηριστικά απόδοσης κρυφής μνήμης

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη
- Απόδοση κρυφής μνήμης

- Hit Rate
  - Ποσοστό προσπελάσεων μνήμης, όπου τα δεδομένα βρίσκονται στην κρυφή μνήμη
- Miss Rate
  - Ποσοστό προσπελάσεων μνήμης, όπου τα δεδομένα δεν βρίσκονται στην κρυφή μνήμη
    - (1-hit rate)
- Hit Time
  - Ο χρόνος για την προσπέλαση δεδομένων σε hit
- Miss Penalty
  - Ο χρόνος για την προσπέλαση, μεταφορά και τοποθέτηση των δεδομένων miss από την κύρια στην κρυφή μνήμη και στον επεξεργαστή

Το κόστος των cache misses

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη
- Απόδοση κρυφής μνήμης

- Χαμένοι κύκλοι ρολογιού
  - Σε αναμονή για προσπέλαση κύριας μνήμης

  Κύκλοι Αναμονής =

  Προσπελάσεις μνήμης * Miss Rate * Miss Penalty
- Είναι απλουστευμένο μοντέλο γιατί:
  - Διαφορετικό Miss Rate ανά κατηγορίες εντολών
  - Διαφορετικό Miss Rate για ανάγνωση-εγγραφή
  - Σύνθετη ανάλυση για εκτέλεση εκτός σειράς
    - Ο επεξεργαστής "κρύβει" την καθυστέρηση εκτελώντας κάτι άλλο: πώς υπολογίζεται το miss penalty τότε;
- Βελτίωση της απόδοσης
  - Μείωση του miss rate
  - Μείωση του miss penalty

Τεχνικές μείωσης miss rate

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη
- Απόδοση κρυφής μνήμης

- Αντιμετώπιση αιτιών που προκαλούν misses
- Αύξηση χωρητικότητας κρυφής μνήμης
  - Αλλά: μια μεγάλη κρυφή μνήμη μπορεί να είναι πιο αργή! (αύξηση hit time)
- Αύξηση του μεγέθους του μπλοκ
  - Προσπάθεια εκμετάλλευσης της τοπικότητας
  - Αλλά: αυξάνει το miss penalty
  - Πιθανόν να αυξάνει τελικά το miss rate, λόγω των λιγότερων μπλοκ στην κρυφή μνήμη
- Ευέλικτες τεχνικές τοποθέτησης των μπλοκ
  - Ώστε να παραμένουν περισσότερο στην κρυφή μνήμη

Ευέλικτες τεχνικές τοποθέτησης μπλοκ

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη

Πιθανή η αύξηση του hit time λόγω πολύπλοκου κυκλώματος!

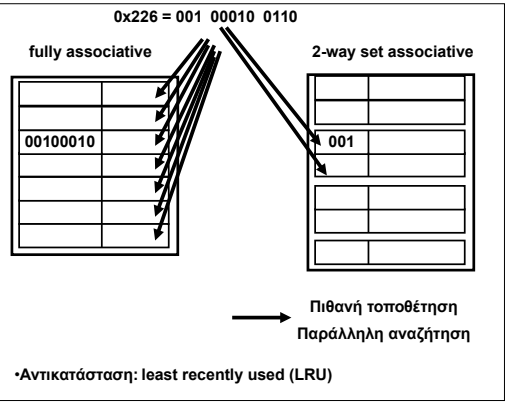

•Αντικατάσταση: least recently used (LRU)

Τεχνικές μείωσης miss penalty

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη
- Απόδοση κρυφής μνήμης

Οι σύγχρονοι επεξεργαστές έχουν τουλάχιστον L1 και L2 cache μέσα στο ίδιο το chip τους

- Μείωση των χρόνων μεταφοράς μπλοκ
- Βελτιστοποιήσεις στην επικοινωνία με την κύρια μνήμη
  - Έτσι ώστε ένα ολόκληρο μπλοκ να μεταφέρεται με τη μικρότερη δυνατή καθυστέρηση (bursts)
- Πολυεπίπεδες ιεραρχίες κρυφής μνήμης
  - Μείωση miss penalty πρώτου επιπέδου (L1)
  - L1: μικρότερο μέγεθος, μεγαλύτερη ταχύτητα
    - Μεγαλύτερο miss rate αλλά miss penalty μικρότερο
  - L2: μεγαλύτερο μέγεθος, μικρότερη ταχύτητα
    - Αργότερη αλλά δεν επηρεάζει hit time επεξεργαστή

Ανάγνωση από κύρια μνήμη

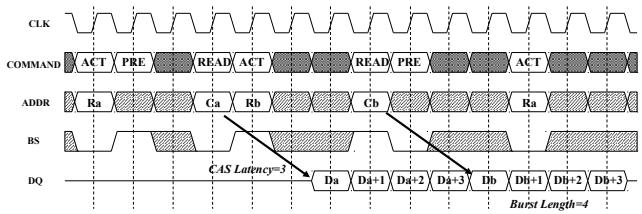

Πολυεπίπεδη οργάνωση κρυφής μνήμης

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη
- Απόδοση κρυφής μνήμης

Οι σύγχρονοι επεξεργαστές έχουν ξεχωριστή κρυφή μνήμη L1 για εντολές και δεδομένα. Ποια τα πλεονεκτήματα-μειονεκτήματα;

Τύπος	Μέγεθος	Χρόνος προσπέλασης	Ρυθμός μεταφοράς
L1	έως 64KB	4ns	50GB/s
L2	έως 8MB	10ns	25GB/s
L3	έως 64MB	20ns	10GB/s

- Παράδειγμα: Pentium4
  - L1 cache: 4 κύκλοι ρολογιού (pipelined: 1)
  - L2 cache: 20 κύκλοι ρολογιού
  - Προσπέλαση στη μνήμη: >100 κύκλοι ρολογιού

Intel “Montecito”: Επίπεδα κρυφής μνήμης

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη
- Απόδοση κρυφής μνήμης

Intel Montecito:
1,72 δις τρανζίστορ
2 επεξεργαστές Itanium2
1.8GHz @ 100W

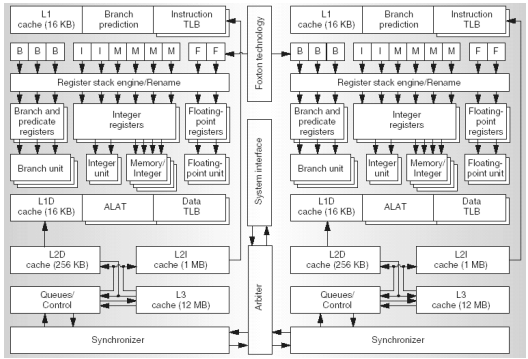

Intel “Montecito”: Επίπεδα κρυφής μνήμης

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη
- Απόδοση κρυφής μνήμης

Intel Montecito:
συνολικά 27MB κρυφή μνήμη μέσα στο chip

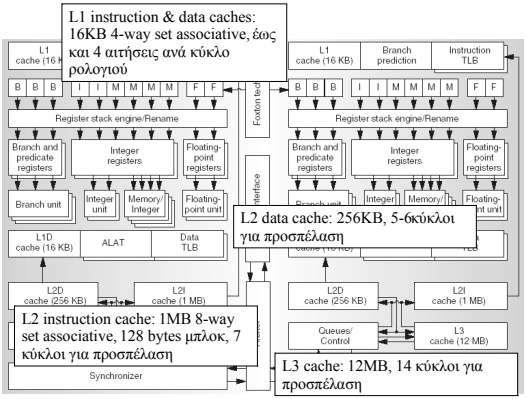

Βελτιστοποίηση απόδοσης κρυφής μνήμης

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη
- Απόδοση κρυφής μνήμης

- Αρχιτεκτονικές βελτιώσεις
  - Pipelining
  - Non-blocking – εξυπηρέτηση πολλαπλών αιτήσεων
  - Πολλαπλά επίπεδα κρυφής μνήμης στο chip του επεξεργαστή
- Ο ρόλος του λογισμικού (μεταγλωττιστές)
  - Αναδιοργάνωση προγραμμάτων για αύξηση της τοπικότητας (κυρίως στους βρόχους επανάληψης)
  - Prefetching: μετακίνηση δεδομένων στην κρυφή μνήμη πριν αυτά χρειαστούν στον επεξεργαστή!

Η απόδοση της κρυφής μνήμης συνοπτικά

- Ιεραρχία Μνήμης
- Κρυφή Μνήμη
- Απόδοση κρυφής μνήμης

- Καθοριστική για τα σύγχρονα υπολογιστικά συστήματα
- Μείωση του miss rate ή του miss penalty
  - Όμως: η συμπεριφορά της ιεραρχίας μνήμης επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες!
- Η πραγματική συμπεριφορά
  - Είναι σύνθετη – απαιτούνται εξομοιώσεις πριν τη σχεδίαση νέων συστημάτων
  - Είναι διαφορετική ανά εφαρμογή – δεν υπάρχει ένα μόνο αντιπροσωπευτικό πρόγραμμα!
  - Είναι διαφορετική ανά υπολογιστικό σύστημα – desktop, server ή embedded